

چالش های اهدای عضو و راهکارهای مرتفع کردن آنها در ایران

۱- عدم باور مرگ مغزی به عنوان مرگ قطعی

به دلیل اینکه فرد مرگ مغزی به واسطه ی دستگاه اکسیژن رسان مصنوعی (ونتیلاتور)، دارای حرکات قفسه ی سینه شبیه تنفس و ضربان قلب می باشد و این موارد، باور مرگ را برای خانواده مشکل می سازد

۲- عدم آگاهی از تفاوت مرگ مغزی و کما

از دیگر موارد بسیار مهم در عدم رضایت به اهدای عضو، این است که مرگ مغزی یک حالت کاملاً مشابه از نظر ظاهری در پزشکی دارد به نام کما که قابل بازگشت است (در مدت یک روز تا سی سال)؛ ولی مرگ مغزی نهایتاً تا ۱۴ روز به دستگاه های ما جواب می دهد؛ لذا اشتباه گرفتن این دو حالت با هم منجر به تعلل و ایست قلبی فرد مرگ مغزی و غیز قابل اهداشدنش می شود.

مرگ مغزی، دارای حالت مشابهی است به نام کما؛ که دارای شباهت ها و تفاوت های زیر هستند. از نظر ظاهر کاملاً شبیه به هم هستند و افتراق بین آن ها از طریق دیداری، برای پزشکان متخصص این رشته هم، غیر ممکن است.

در کما، سلولهای مغزی سالمند و فقط اختلال در عملکرد سلولها وجود دارد؛ که ممکن است بین یک روز تا ده ها سال، به زندگی برگردد اما ...

در مرگ مغزی، سلولها به طور کامل از بین رفته اند و به دلیل سموم تولید شده، ارگان ها نیز نهایتاً در عرض یک روز تا نهایتاً دو هفته از بین می روند.

۳- عدم اطلاع از نظر متوفی در مورد اهدای عضو

مهمترین راه رفع مشکل فوق برای راحت نمودن تصمیم به رضایت اهدای عضو توسط خانواده در آن موقعیت بحرانی، داشتن کارت اهدای عضو و یا نشان دادن فیلم ابر اهداست (فیلم کوتاهی مبنی بر تمایل قلبی به اهدای عضو که دریافت کنندگان کارت، در صورت تمایل، از خود ضبط می کنند و در آرشیو سامانه ذخیره می شود تا در صورت ایجاد مرگ مغزی و عدم رضایت خانواده با کارت، برای ایشان پخش گردد)

۴- عدم اعتماد به تخصیص عادلانه ی اعضا

از مهمترین عوامل بازدارنده به اهدای عضو، اعتقاد برخی از مردم به پارتی بازی در مورد تخصیص اعضا و یا خرید و فروش آن هاست که با توضیح روش تخصیص عضو، به راحتی قابل رفع است. تخصیص اعضای مرگ مغزی در ایران، در وزارت بهداشت و به صورت کاملاً الکترونیک و بدون دخالت نیروی انسانی بر اساس معیارهای زیر صورت می پذیرد:

- مطابقت گروه خون و آزمایشات بافتی گیرندگان اعضا با فرد مرگ مغزی
- میزان وخامت حال بیماران موجود در لیست انتظار
- اولویت زمان ثبت نام در لیست انتظار

خانواده ی فرد مرگ مغزی، هیچ گونه اراده و نقشی در تعیین گیرندگان اعضای عزیزشان ندارند و همانگونه که گفته شد، انتخاب گیرندگان بر اساس معیارهای فوق و بدون دخالت فرد، می باشد. بر اساس فتاوی دینی و هم چنین قانون مصوب مجلس و آیین نامه ی اجرایی این قانون، هرگونه خرید و فروش اعضای افراد مرگ مغزی، غیر قانونی است. بر اساس موارد فوق الذکر، هرگونه خرید و فروش و یا پارتی بازی در تخصیص اعضای افراد مرگ مغزی در ایران، غیر ممکن می باشد

۵- باور غلطی که با اهدای عضو، کالبد عزیزشان مثله می شود

این مورد نیز با توضیح فرایند برداشت اعضا که مانند یک عمل قلب باز و صرفاً یک برش جراحی بر روی شکم و قفسه ی سینه است که با دقت ترمیم می شود و کالبد عزیزشان با تمامیت به ایشان تحویل می شود، به راحتی قابل رفع است.

۶- اعتقاد به تبادل مالی بین اهداکننده و گیرنده

ایران تنها کشور جهان است که در آن پیوند اعضا از ارگان های افراد مرگ مغزی کاملاً رایگان است؛ یعنی نه از گیرنده، مبلغی گرفته می شود و نه به اهداکننده پولی پرداخت می شود. متأسفانه این فرایند، گاهی با پیوند کلیه از فرد زنده و تبلیغات کلیه فروشی که در انظار عمومی وجود دارد، اشتباه گرفته می شود.

۷- اعتقاد به موانع شرعی

اهدای عضو از اعضای افراد مرگ مغزی، با فتوای تاریخی امام خمینی (ره) در سال ۱۳۶۸ و هم چنین مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۰ به یک حکم شرعی تبدیل شده و مابقی استفتائات، احتیاط واجب می باشد.

هم چنین تا کنون ۹۳٪ از مراجع تشیع و تقریباً تمامی مراجع اهل سنت، این فرایند را مجاز دانسته اند و متأسفانه بعضاً به دلیل عدم اطلاع رسانی عموم، شبهاتی در این مورد وجود دارد.

۸- شک به فرایند تأیید مرگ مغزی

به راحتی این موضوع را نیز می توان با توضیح فرایند بسیار دقیق و با وسواس تأیید مرگ مغزی برای مردم رفع شبهه نمود

۹- عدم آگاهی از محدودیت زمان برای تصمیم گیری

یکی دیگر از چالش ها آن است که مردم از اینکه اعضا ساعت به ساعت از بین می روند و بعد از چند روز دیگر عضوی قابل اهدا باقی نمی ماند و اگر زیر ۲۴ ساعت رضایت بدهند، جان ۸ نفر را می توانند از مرگ نجات دهند و پس از آن ...

۱۰- اعتقاد به معجزه

یکی دیگر از چالشهای بسیار مهم در عدم رضایت به اهدای عضو در جهان می باشد که علت اصلی آن، اعتقاد به معجزه نیست؛ بلکه عدم پذیرش مرگ است و با اندکی توضیح قابل حل است.

۱۱- عدم آگاهی مردم نسبت به مزایای اهدای عضو

یکی از دلایل عدم رضایت به اهدای عضو، این است که مزایای اهدای عضو برای مردم، صرفاً کمک به دیگران معرفی شده که در آن شرایط بحرانی خیلی کارساز نیست و از مزایایی که اهدای عضو برای خود آن زنده یاد و خانواده اش دارد، چندان صحبتی در جامعه نشده است. قطعاً با معرفی مزایای اهدای عضو، این فرایند در جامعه تبدیل به یک افتخار و تقاضا تبدیل خواهد شد.

۱۲- تأثیر افراد منفی تأثیرگذار در عدم رضایت به اهدای عضو در آن وضعیت بحرانی

یکی از مواردی که می توان احتمال رضایت به اهدای عضو را در صورت ایجاد این حادثه، بالا برد، اخطار از قبل به جامعه و نهی از قرارگیری در جایگاه افراد منفی در این موقعیت است و آشنایی ایشان با عواقب منفی خانواده در آن لحظاتی که نیاز به هم فکری دارند.

۱۳- شکایت خانواده از افراد دیگر و یا بیمارستان و نگرانی از تضييع حقوقشان با رضایت به

اهدای عضو

از دیگر مواردی که باید از قبل در جامعه فرهنگ سازی شده باشد این است که رضایت به اهدای عضو نه تنها منافاتی با هرگونه شکایت ایشان ندارد، بلکه با کمک واحد اهدای عضو، تسریع در به نتیجه رسیدن اعتراضاتشان خواهد شد.

۱۴- اعلام عدم تمایل به اهدای عضو متوفی در زمان حیات

در این حالت نیز از قبل باید فرهنگ سازی در جامعه صورت گرفته شده باشد که اعلام هرگونه تمایل به اهدای عضو در زمان حیات باید با مطالعه و دور از هیجانات احساسی باشد؛ وگرنه ابراز نظرهای احساسی در زمان حیات در مورد اهدای عضو، ممکن است عواقب ناخواسته و غیر قابل جبران برای ایشان، خانواده و بیماران چشم انتظار پیوند داشته باشد

۱۵- اعلام نیاز به زمان بیشتر برای تفکر و تأمل

از جمله مواردی که موجب از بین رفتن قابلیت و یا کیفیت اعضا برای اهدای عضو می شود، ایجاد تأخیر در تصمیم گیری است؛ به نحوی که در برخی موارد، زمانی خانواده رضایت به اهدای عضو می دهد که هیچ عضو قابل پیوندی وجود ندارد. در این مورد نیز توضیح محدودیت زمان و ضرورت تعجیل در تصمیم گیری برای اهدای عضو در جامعه، موجب افزایش اعضای قابل پیوند می شود.

۱۶- توقعات مالی

از موارد دیگری نیز که عموماً چالشی است از جانب خانواده ی غیر درجه ی یک و یا افراد منفی تأثیرگذار، درخواست مالی می باشد که موجب به تأخیر افتادن فرایند اهدای عضو و افت کیفیت اعضا می شود.

توضیح دادن از قبل برای مردم در مورد اینکه پیوند اعضا از افراد مرگ مغزی رایگان است و هم چنین توضیح در مورد فلسفه ی اهدای عضو در جهان، موجب کمتر شدن این چالش در زمان درخواست اهدای عضو از خانواده می باشد.

۱۷- درخواست ملاقات گیرندگان

از زمره چالش های حین و یا بعد از اهدای عضو، درخواست ملاقات خانواده ی اهداکنندگان با گیرندگان اعضای پیوندی است که به دلایلی کاملاً منطقی در تمام دنیا غیر ممکن و مردود است. اطلاع رسانی عمومی علل عدم امکان ملاقات خانواده های اهداکنندگان با گیرندگان می تواند در زمان ایجاد این بحران، تأثیر به سزایی در تسریع رضایت به اهدای عضو داشته باشد.

۱۸- ترس از سرزنش اطرافیان

از دیگر عوامل مهم عدم رضایت به اهدای عضو می باشد که از علل اصلی آن نگرانی از شک اطرافیان به فروش اعضای عزیزشان می باشد.

اطلاع رسانی دقیق به جامعه در مورد اهدا بودن این فرایند معنوی و هم چنین آگاهی ایشان از حضور تیم اهدا در مراسم ختم و سخنرانی برای عموم در راستای برطرف نمودن ابهاماتی این چنین، می تواند تصمیم خانواده ها برای رضایت به اهدای عضو را قطعیت ببخشد.

۱۹- عدم آگاهی از روش های راحت دریافت کارت اهدای عضو

بر اساس پژوهش های جامعه شناسی صورت گرفته، از مهمترین عوامل دریافت کارت اهدای عضو، عدم آگاهی مردم از روش های سریع و راحت دریافت کارت اهدای عضو مانند استفاده از سامانه ی پیامکی ۳۴۳۲ است؛ که با استفاده از آن می توانند به راحتی با تلفن همراه، ثبت نام و در عرض کمتر از یک دقیقه لینک کارت اهدای عضو خود را دریافت نمایند.

۲۰- عدم آگاهی از عدم امکان علمی و ساختاری فروش اعضای بدن یک فرد زنده (به جز کلیه)

از دیگر چالش های اهدای عضو، وجود شیادانی هستند که با تبلیغات امکان فراهم ساختن قلب، کبد، ریه و ... در قبال دریافت پول، کلاهبرداری های بی شماری از بیماران نیازمند به عضو می کنند و آگاه سازی مردم از عدم امکان علمی و ساختاری چنین موردی، از میزان این موارد می کاهد.

۲۱- عدم آگاهی از چگونگی و چرایی ممنوعیت پیوند اتباع بیگانه در ایران

از چالش هایی که به ویژه اصحاب رسانه را به خود معطوف نموده است، مرگ و میر برخی از اتباع بیگانه در ایران به دلیل عدم تخصیص عضو پیوندی به ایشان است؛ حال آنکه اگر از مفاد این قانون و دلایل آن، آگاه شوند، نه تنها شبهات خودشان برطرف می شود، بلکه از حامیان این نظریه خواهند شد

۲۲- تسویه حسابهای خانوادگی

از موارد بسیار رایج عدم رضایت به اهدای عضو خانواده به اهدای اعضای عزیزشان، مشکلات داخلی است که بین اعضای خانواده وجود دارد و اکنون مخالفت با اهدای عضو، که در اصل مخالفت با سایر اعضای خانواده در رضایت به اهدای عضو است، تبدیل به یک فرصت برای تسویه حساب های خانوادگی شده است.

آگاه سازی مردم از ضرورت اهدای عضو و فوایدش برای عزیز از دست رفته، خود خانواده و بیماران نیازمند، موجب کاهش این تنش ها و این چالش بزرگ در زمان رضایت به اهدای عضو خواهد بود.

۲۳- عدم آگاهی مردم از میزان احتمال قرارگرفتن خودشان در لیست های انتظار پیوند است

جالب توجه است که با توجه به شیوع بالای بیماری هایی مانند فشار خون و مرض قند، که از بیماری های بسیار رایج ایران می باشد، احتمال اینکه فردی نیازمند به پیوند عضو شود، حدود ۶ برابر آن است که مرگ مغزی شود.

مردم اگر بدانند که بیش از آنچه که در معرض مرگ مغزی شدن باشند، در معرض نیازمند بودن به عضو پیوندی هستند، در دریافت کارت اهدای عضو، تعجیل خواهند نمود

۲۴- عدم آگاهی جامعه از وضعیت کنونی اهدا و پیوند در ایران

در ایران سالانه ۵ تا ۸ هزار نفر با مرگ مغزی فوت می کنند که حدود ۳۰۰۰ نفر از آنان قابلیت اهدای عضو دارند؛ ولی با کمال تأسف فقط یک سوم آنان به اهدای عضو می رسند و مابقی حدود ۷۰۰۰ عضو قابل پیوند را سالانه با خود به زیر خاک کی برند.

این در جایی است که از ۲۵۰۰۰ بیمار لیست انتظار در کشور، روزانه ۷ تا ۱۰ نفر (یعنی هر ۲ تا ۳ ساعت یک نفر) و یا به عبارتی ۳۰۰۰ نفر سالانه فوت می کنند.

یعنی کافی بود فقط نیمی از اعضای خاک شده به این بیماران برسد تا اکنون به جای آرمیدن در آرامستان ها، در آغوش خانواده به زندگی خود ادامه دهند.

آگاهی مردم از آماری این چنین، موجب افزایش آمار رضایت دهی و نجات جان بیماران خواهد شد.

۲۵- عدم رویارویی و مواجهه ی جامعه با برخی تصاویر واقعی مربوط به اهدای عضو

آگاه نمودن و رویارویی مردم با برخی از واقعیت های اهدای عضو و پیوند اعضا، موجب تأثیرات به سزایی در نهادینه سازی این فرهنگ معنوی در جامعه خواهد شد؛ تصاویری مانند:

- بیماران لیست انتظار پیوند و میزان درماندگی و نیاز آنان

- بیماران پیوند شده و تولد دوباره ی ایشان؛ افرادی که مدارج پیشرفت را طی نموده اند و افراد مفیدی برای جامعه شده اند و یا حداقل، پدر و مادر مانده اند و یا هنوز فرزندی برای پدر و مادرشان هستند.
- زجر مادرائی که فرزندانشان را به دلیل عدم رضایت به اهدای عضو خانواده های افراد مرگ مغزی از دست داده اند.
- رضایتمندی مادرائی که به تصمیم رضایت به اهدای عضو خود افتخار می کنند و خود را دارای چند فرزند جدید می دانند
- پشیمانی ۸۵ درصدی خانواده های اهداکننده ای که به دلیل عدم باور مرگ مغزی به عنوان یک مرگ، رضایت به اهدای عضو نداده اند